
P r i n o s i

UDK: 321.74 : 323.282
Pregledni članak
Primljeno 7/98

CRNA KNJIGA KOMUNIZMA

Neven Šimac, Pariz/Zagreb

Francusku, a zatim i svjetsku javnost uzburkalo je prošle godine pojavljivanje "Crne knjige komunizma",* zbornika radova uglednih, većinom francuskih povjesničara i publicista o komunizmu kao globalnom sustavu zločina, terora i represije. Ta prva "summa communistica" koja se pojavila u zapadnome svijetu, djelo je šestorice "osnovnih" autora i petorice suradnika.¹

-
- * Naslov izvornika je St. Courtois, *Le livre noir du communisme – Crimes, terreur, répression*, Robert Laffont, Paris 1997., 846 stranica. U međuvremenu je izišlo i njemačko izdanje *Das Schwarzbuch des Kommunismus*, Pieper Verlag, München 1998, 68 DM.
- 1 Uvod u zbornik navodi kao "autore" sljedeće specijaliste komunističkoga svijeta: Stéphane Courtois, direktor istraživanja u "državnom vijeću znanstvenih istraživanja" i urednik smotre "Komunizma", specijalist za povijest komunističkih zemalja i autor desetak knjiga (o francuskoj KP, holokaustu, strancima u francuskom pokretu otpora...); Nicolas Warh, profesor povijesti i istraživač u "Institutu suvremene povijesti", sovjetolog, autor pet knjiga na teme SSSR-a (Staljin, kolektivizacija, tajna izvješća vlasti od 1921. do 1991....); Jean-Louis Panne, povjesničar, autor više djela na teme radničkog pokreta i komunizma (francuski radnički pokret, "Solidarnost", Suvarin...); Andrzej Paczkowski, zamjenik direktora "Instituta političkih studija" Poljske akademije znanosti, član Znanstvenog savjeta Arhiva ministarstva unutarnjih poslova i uprave; autor više djela o suvremenoj povijesti Poljske (Mikolajczyk, dokumenti o poljskoj sigurnosti...); Karel Bartošek, povjesničar, direktor smotre "Nova alternativa" (*La Nouvelle Alternative - Paris*), specijalist za Srednju i Istočnu Europu, autor većeg broja djela (*Praški ustanak 1945., Izbjeglice iz Srednje i Istočne Europe u Francuskoj 1933-45, Proces Husaku, Praški arhivi 1948-68...*); Jean-Louis Margolin, profesor povijesti, docent na Provansalskom sveučilištu, specijalist za jugoistočnu Aziju (Singapur, nove industrijske zemlje...). Suradnici u zborniku su: Rémi Kauffer, specijalist za povijest špijunaže i terorizma (SSSR-a, Kine...); Pierre Rigoulot, istraživač u "Institutu društvene povijesti" i urednik "Bilježnica

Reakcije na knjigu bile su žestoke. Zbornik je uzbudio duhove te izazvao brojne polemike, i to pretežito s triju sljedećih osnovnih razloga:

- Francuska još uvijek ima najnatražniju KP, koja ovog časa sudjeluje u vlasti, tako da je predsjednik vlade, Lionel Jospin, zbog atmosfere koju je knjiga stvorila, smatrao potrebnim izjaviti da je "ponosan" na sudjelovanje komunističkih ministara u svojoj vladi. Osim toga, u Francuskoj je intelektualna atmosfera u javnosti bila još poodavna takva da je kritika "lijevih snaga" (a tu se "amalgamski" ubrajalo i komuniste i socijaliste²) uvijek bila etiketirana kao barem "desna", ako već ne i fašistoidna.

- Autori knjige pretežito su "lijeve" orijentacije, jedan dio njih i nekdanji članovi KP (te podvarijanata, maoističke i trockističke), a svoje kritičke analize iznijeli su i zato što drže da se kritika jednog totalitarizma i "terora kao načina vladanja" ne smije vršiti u ime drugog totalitarizma... ili samo s pozicija desnice.

- Ovaj zbornik radova *volens-nolens* uvodi u kvantitativnu (ne i kvalitativnu!) usporedbu komunističkih zločina s nacifašističkim, što je do sada - i još je uvijek - tabu-tema u Francuskoj.

Zbog čega o ovoj knjizi zboriti kod nas?

Najprije zbog nas samih, tj. zbog triju naših problema:

a) našeg nesporazuma sa zapadnim svijetom glede značenja riječi "komunizam", "socijalizam", "lijevo", "desno" i našeg nerazumijevanja pojmova "negacionizam" i "revizionizam", kao i moralnih i znanstvenih obveza koje iz njih proistječu;

b) bojazni od "crne rupe" naše novije povijesti, tj. od prekida u kolektivnom pamćenju, odnosno neshvaćanja i neznanja onoga, što nam se dogodilo. U nas je naime sustav represije predstavljao niz, s jedne strane "zavjera šutnje" zbog straha, a s druge činjenica da se velik dio (strahotnih) događaja zbio najvjerojatnije na osnovi usmenih naredbi ili dedukcija u stilu: "To partija, gen-sek, CK, politbiro naređuje... misli... očekuje..."

društvene povijesti", autor nekoliko djela (*Francuzi u Gulagu...* u njemačkim postrojbama...); Pascal Fontaine, novinar, specijalist za Latinsku Ameriku; Yves Santamaria, profesor povijesti, docent na "Institutu političkih znanosti" u Parizu i Sylvain Boulouque, istraživač na Sveučilištu Paris X.

Zanimljivo je usto napomenuti da je prije tri godine, tj. u vrijeme kad je bio započet rad na ovoj knjizi, pisanje uvoda za zbornik bilo povjereno vrsnom povjesničaru Françoisu Furetu, koji je bio prihvatio sastaviti uvod, kad knjiga bude završena, ali ga je smrt prošle godine pretekla u tome.

² Za razliku od uobičajenog poistovjećivanja ovih dvaju pojmova u nas - a tome je kriva boljševička kamuflaža iza naziva "socijalizam" - smatram, da valja "bitno" razlikovati zapadni, demokratski socijalizam i socijaliste od komunizma i komunista, za kakvim se god oni imenima skrivali.

c) radi naših praktičnih *teškoća* i naših *dilema* danas, ovdje, oko pitanja: je li određeni stupanj amnezije potreban za socijalni mir?, što progoniti, što amnestirati, što zaboraviti, a čemu i tragove uništiti?

Držim dakle, da je važno o toj knjizi u nas govoriti usprkos činjenici da su "jugo-reference" u njoj dosta oskudne. Naime, u indeksu imena, od osoba u svezi sa zemljama bivše Jugoslavije navedeno ih je jedva 22.³ U knjizi nema posebnog poglavlja ni o bivšoj Jugoslaviji, ni o Hrvatskoj, o njima se govori veoma malo, sporadično i djelomično, pa i površno, ali dosta objektivno.⁴

"Crna knjiga" obuhvaća komunizam kroz svu njegovu povijest i na svim kontinentima. Opsežnost djela (846 stranica!) sili ipak, da se u ovom prikazu ograničimo samo na neke "opće" dijelove zbornika, koji su od značajnijeg interesa za našu javnost, a obrađuju najprije pitanja komunizma kao sustava (I), tj. naravi komunističkih režima (1), vrste i procjene opsega zločina (2), komparativnog pristupa totalitarizmima ovog stoljeća (3), zavjere šutnje (4) te nastanku (5) i porijeklu (6) sustava terora; zatim komunistički projekt svjetske revolucije i terora (II) kroz prikaz djelovanja Kominterne (1), diktature i represije u njoj (2) te komunističkih građanskih ratova, posebice španjolskog rata (3); i na koncu ukratko komunizam i međunarodni terorizam (III).

I. KOMUNIZAM KAO SUSTAV TERORA I REPRESIJE

1. *Narav komunizma: diktatura i teror kao sustav vladanja*

Zbornik razlaže fenomen *sustavne represije* koja je u trenucima osvajanja vlasti i kasnijih paroksisitičkih razdoblja, uzdigla *masovni teror* na razinu sustava vladanja te ukazuje na to da su te značajke od samog početka bile fundamentalna dimenzija komunizma. Potom, u stabilnijim vremenima, komunistički su sustavi funkcionirali *svagdanjom represijom*.⁵

³ Aleksandar Karađorđević (1 put), Lazar Brankov (1), Ante Ciliga (3), Vladimir Čopić (1), Dedić (1), Vladimir Dediđer (1), Milovan Đilas (3), Dragić (1) Draža Mihailović (1), Milan Gorkić (1), Stevan Kević (1), Laurenčić (1), Nikola Lazarević (1), Branko Lazić (1), Sima Markoviæ (1), Božidar Maslarić (1), Ante Pavelić (2), Karlo Štajner (1), Milan Stojanović (1), Josip Broz - Tito (11), braća Vujovići (2).

⁴ Od Cilige, preko progona jugoslavenskih i hrvatskih komunista u SSSR-u i drugoga svjetskog rata (o Bleiburgu kroz djela M. Đilasa i P. Gardea) do Golog otoka...

⁵ Manifestacije koje su bile cenzura, fenomen "disidenata", zatvorene granice, politička policija, logori, zatvori, psihijatrijske "klinike", izvanpartijski kao građani drugoga reda itd...

Ta *kriminalna dimenzija središnje je, globalno pitanje i značajka svih komunističkih sustava vladanja, svagdje i u svako vrijeme, s varijacijama "trenutka slabosti"*⁶ i s lokalnim varijantama.

2. Zločini i njihova procjena

Zbornik razmatra sljedeće vrste "sustavnih zločina komunizma":

- zločine protiv *duha* i "tvorevina" duha: nijekanje duhovnih, moralnih i racionalnih vrijednosti; tu je još i antisemitizam, antijudaizam, antiislamizam, antikatolicizam, antibudizam...

- zločine protiv *opće kulture* svijeta

- zločine protiv *nacionalnih kultura*

- zločine protiv *ljudske osobe*: masovna ubojstva kao bit fenomena terora

- zločine protiv *mira*, koje definira čl. 6 a) Statuta Nürnberškog suda;⁷ autori navode primjere: Staljinov napad na Finsku 1939.; pakt Staljina s Hitlerom i podjelu Poljske 1939., aneksiju Baltičkih zemlja, sjeverne Bukovine i Besarabije; napad Sjeverne Koreje na Južnu 1950.

- *ratne zločine*, koje određuje čl. 6 b) istog Statuta;⁸ u svezi s tim zločinima autori upućuju i na Haašku konvenciju iz 1906.⁹

- *zločine protiv čovječnosti*: taj pojam se pojavljuje 1915. S optužbom Turske, od strane Francuske, Engleske i Rusije, za masakr nad Armencima..., a definira ga najprije čl. 6 c) navedenog Statuta¹⁰, a zatim i jedna odredba francuskoga kaznenog zakonika iz 1992.¹¹

⁶ Praško i Zagrebačko proljeće... (NŠ).

⁷ "Upravljanje, priprema, započinjanje ili nastavljanje napadačkog rata, ili rata kojim se krše ugovori, jamstva ili međunarodni sporazumi, odnosno sudjelovanje u dogovorima ili u uroti sa svrhom postizanja bilo kojega od navedenih djela."

⁸ "Kršenje ratnih zakona i običaja", npr. (ali to nije sve!) "ubojstva, loš postupak prema civilnom pučanstvu ili deportacije tog pučanstva sa svrhom prisilnog rada"... deportacije "ratnih zarobljenika"... "ubijanje talaca"... "pljačkanje javne i privatne imovine, uništavanje sela i gradova i devastacije, koje ne može opravdati vojna nužnost".

⁹ Ona određuje, da "za vrijeme rata, i pučanstva i zaraćene strane ostaju obvezni načelima ljudskih prava, kakva ona proizlaze iz običaja uspostavljenih od strane civiliziranih naroda, zakona čovječnosti i zahtjeva javne savjesti".

¹⁰ "Ubojstvo, eksterminacije, stavljanje u ropski položaj, deportacije i svaki drugi neljudski postupak počinjen protiv civilnog pučanstva prije i za vrijeme rata, ili progona zbog političkih, rasnih ili vjerskih razloga, kad su ta djela i progona - bez obzira predstavljaju li ili ne predstavljaju kršenje unutarnjeg prava zemlje, u kojoj su počinjena - učinjena nakon zločina, koji su u nadležnosti (Nürbernškog) suda, ili u svezi s tim zločinom."

¹¹ "Deportacija, stavljanje u ropski položaj, ili masovna i sustavna praksa sumarnih egzekucija, odvođenja osoba i njihovo kasnije nestajanje, zatim mučenje i drugi

- *genocid*, kao posebna vrsta zločina protiv čovječnosti, određuje Konvencija OUN-a od 9. prosinca 1948.,¹² ali i novi francuski kazneni zakonik daje još širu definiciju genocida.¹³

Odgovorna je i riskantna *procjena* koju autori iznose samo za ljudske žrtve komunizma. Oni ih procjenjuju za:

- SSSR na 20 milijuna umorenih i umrlih (od toga u vrijeme "dekulakizacije", tj. gladi i terora u Ukrajini, 1932.-33.: 6 milijuna)

- Kinu na 65 milijuna, broj tih žrtava se povećava (posebice u Tibetu)

- Vijetnam na 1 milijun

- Sjevernu Koreju na 2 milijuna

- Kambodžu na 2 milijuna, što je najmasovnije, jer je to bila ¼ pučanstva

- Istočnu Europu na 1 milijun¹⁴

- Latinsku Ameriku na 150.000

- Afriku na 1,7 milijuna

- Afganistan na 1,5 milijuna

- Međunarodni komunistički pokret (kominternu, španjolski građanski rat...) i KP koje nisu na vlasti na oko 10.000.

Ukupno su dakle ljudske žrtve komunizma procijenjene na oko 100 milijuna u 75 godina, od 1917. do 1992.

neljudski postupci, inspirirani političkim, filozofskim, rasnim ili vjerskim motivima i organizirani za izvršavanje dogovorenog plana protiv koje skupine civilnog pučanstva."

¹² Ona taj zločin precizira detaljnije od navedenog članka Nürnberškog statuta: "Pod genocidom se podrazumijeva bilo koje od sljedećih djela, počinjeno s namjerom uništavanja cjeline ili kojeg dijela koje nacionalne, etničke, rasne ili vjerske skupine kao takve: to su a) ubojstva članova skupine, b) teži napad na tjelesni ili duševni integritet članova skupine, c) namjerno podvrgavanje uvjetima života, koji moraju dovesti do njezina fizičkog, djelomičnog ili potpunog uništenja, d) mjere, kojima je svrha spriječiti rađanja unutar skupine, e) prisilno odvođenje djece jedne skupine u drugu skupinu".

¹³ "Djelo u svrhu izvršenja dogovorenog plana, kome je cilj potpuno ili djelomično uništenje koje nacionalne, etničke, rasne ili vjerske skupine, ili skupine određene pomoću bilo kojeg drugog arbitrarnog kriterija." Autor ovog djela navodi Latzisa, jednog od prvih šefova Čeke, koji ovako "upućuje" svoje suradnike: "Mi ne ratujemo protiv točno određenih osoba. Mi uništavamo buržoaziju kao klasu. Ne tražite dakle u istrazi dokumente i dokaze o tome, što je optuženik učinio protiv sovjetske vlasti djelima ili riječima. Prvo pitanje koje mu trebate postaviti je kojoj klasi pripada, koje je njegovo porijeklo, njegov odgoj, njegova školska sprema, njegova profesija." To je "klasni" genocid, koji je poput "rasnog" genocida: i zato je smrt ukrajinskog djeteta 1932. jednaka smrti židovskog djeteta u varšavskom getu.

¹⁴ Malo je vjerojatno da su tu uračunate i žrtve u zemljama bivše Jugoslavije (NŠ).

3. Počeci komparativne analize totalitarnih sustava

Autori "Crne knjige" inzistiraju na razlici u nekim kriminalnim metodama između dvaju totalitarizama ovog stoljeća. Oni ipak iznose jednu osnovnu ogradu, a ta je da povijest masovnog zločina ne može nijekati posebnost Shoe i Auschwitza. Razlike su drugdje:

- nacisti su ti, koji su izumili "industriju" smrti i "tvornice" eksterminacije plinom, spaljivanjem...

- komunisti su imali svoja, specifična "oružja": oni su često koristili "izgladnjivanje" do smrti (i svagdje su striktno kontrolirali distribuciju hrane!); primjer za to su Rusija, Etiopija, Mozambik...

- komunisti su deportacije koristili za čitave nacionalne, vjerske i "klasne" skupine ("kulaci" u SSSR-u, građani u Kambodži i Kini; Poljaci, Ukrajinci, Balti... Povolški Nijemci, Tatari, Čečeni, Inguši u SSSR-u, Tibetanci u Kini¹⁵...).

Takve analize autore dovode do *teško izbjegive usporedbe sustava i zločina komunizma, fašizma i nacizma*. Valja tu ipak primijetiti:

a) *Usporedba sustava vlasti* i njegove više ili manje totalne kontrole i manipuliranja društvom još nije ni približno provedena. Sve što je učinjeno, to je da uspoređene ideologije: fašistička i posebice nacistička nisu skrivale svoj rasizam, antijudaizam, antislavizam, stav prema socijalistima, anarhistima, komunistima, demokratima, sindikalistima, ali i starima, duševno bolesnima... Komunistička ideologija poziva se na *ideale pravde i jednakosti*, ali već u "Komunističkom manifestu" najavljuje svoju borbenu, klasnu nesnošljivost, za koju se zna što je iznjedrila od 1917. do danas;

b) *Brojčana usporedba* teško je dopustiva: nemoralno je ući u morbidnu usporedbu brojeva, kad se radi o životima, ali treba iznositi činjenice: npr. da je rat, koji je započela nacistička Njemačka odnio 15 milijuna civilnih žrtava u okupiranim zemljama, u holokaustu 5,1 milijuna Židova, 3,3 sovjetskih ratnih zarobljenika, 1,1 milijun deportiraca ubijenih u konclogorima, nekoliko stotina tisuća umorenih Roma...

c) *Ukupno oko 25 milijuna u 15 godina*, s time da su komunistički zločini i sustav vladanja stariji od fašizma i od nacizma - koji su se od sovjetskog sustava mogli inspirirati, ali u čemu se ne može tražiti uzročno-posljedičnu vezu - i da su ih nadživjeli. No, nitko ne stavlja u pitanje zločinački karakter naci-fašističkih režima, osim rijetkih i prezrenih negacionista i revizionista, jer on je dokazan skrupulozno utvrđenim činjenicama, dok komunistički sustav i

¹⁵ Nijemci u "Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji"! (NŠ).

danas uživa određeni međunarodni legitimitet: komunisti su, s diktaturom i terorom još uvijek na vlasti u dvije afričke, jednoj američkoj, dvije europske i četiri azijske zemlje;

d) Osim toga, komunizam, koji je pretendirao na *univerzalnost* za čitavo čovječanstvo, nema prava na tu pretenziju, jer svoj sustav temelji na isključenju i fizičkom uništavanju čitavih dijelova društva, kao npr. "buržujске" i "kulačke" klase (SSSR i Kambodža kao najeklatantniji primjeri), a počesto i čitavih vjerskih i narodnih zajednica.

Autori knjig pitaju se, kako nazvati komunističke zločine: "politicid", "klasicid", "populicid" ili kako predlažu češki autori "komunistički zločini"?

4. "Zavjera šutnje"

Zašto je trebalo čekati konac stoljeća da ti zločini postanu predmetom znanstvenog istraživanja? U usporedbi s proučavanjem naci-fašističkih zločina, konstatiraju autori "Crne knjige", proučavanje zločina komunizma *silno zaostaje* na Zapadu, gdje su imena jednog Himmlera i Eichmanna dobro poznata, a ona Đeržinskog, Jagode, Ježova, Rakosija i ja dodajem, Rankovića nisu.

Odakle šutnja *političara i znanstvenika* o strahotama i katastrofama koje su u ovom stoljeću morile gotovo trećinu čovječanstva, na četiri kontinenta? Tome nisu pridonijeli samo:

- *volja krvnika* da se zametnu tragovi zločina i da se jezičnom perversijom od logora učine "centri za preodgajanje" i "kaznenopopravni domovi"¹⁷

- *zatvorenost arhiva* komunističkih zemalja, cenzura, strah/teror, nego i

- *kolaboracija kom-partija te dijela medija i javnosti zapadnih zemalja*, nego nadasve *moralna i intelektualna prostitucija* značajnog dijela "lijevih" intelektualaca (kao i desnih pristaša "čvrste ruke"!), koji su pljuvali, isključivali i pokušavali začepiti usta rijetkim svjedocima masovnog zločina, od Cilige i Köstlera, preko Kravčenka, Rousseta, Boubere-Neumannove¹⁸ do Solženjicina, Plijušča, Zinovjeva i Saharova... da bi se posljednjih godina u Francuskoj pojavile publikacije koje nastoje rehabilitirati Staljina, a širi ih francuska kompartija.

Tu je i činjenica da se dugo nakon II. svjetskog rata većina zemalja bavi vidanjem vlastitih rana, te da su one indiferentne prema nesrećama drugih. Tu je i teškoća/nevoljkost mnogih naroda, da se

¹⁷ U Kini se logoraše naziva "učenicima", pače "studentima"!

¹⁸ Koja je bila zatočena i u nacističkim i u sovjetskim logorima i mogla ih je uspoređivati!

suoče s vlastitim slabostima i zločinima: npr. Francuzi s masakrom Vandejaca u Revoluciji 1794., sa svojom kolaboracijom 1940.-44., s masovnim zločinima u Alžiru 1954.-62.¹⁹

Autori ne kriju činjenicu da su Katolička crkva i Papa u enciklikama *Quadragesimo Anno* (1931.) i *Divini Redemptoris* (1937.) oštro osudili komunističku ideologiju i režim - a iste godine, enciklikom *Mit Brennender Sorge*, i nacizam. Oni ističu, na koncu, da postoje ipak tri specifična razloga *zapadne šutnje*:

a) fascinacija i žal za Revolucijom²⁰

b) sudjelovanje SSSR-a u antifašističkoj koaliciji i njegove žrtve; zatim, od 22. lipnja 1941. sudjelovanje/žrtve kompartija u otporu nacizmu.²¹ To sudjelovanje je na žalost dovelo do monopolizacije anti-fašizma od strane komunista. Tako su Sovjeti, kao borci protiv Apsolutnog Zla, tj. nacizma, mehanički bili svrstani među borce za slobodu²² i zaboravilo se na sporazum Hitler-Staljin i na Katin... Na Zapadu su se "lijevi" intelektualci divili sovjetskoj žrtvi, srčanosti i moći,²³ dok je u Istočnoj Europi pod sovjetskom čizmom na izmaku jedne, nacističke noći osvanula druga, duga noć komunizma

c) usredotočenje javnog mnijenja na posebnost i strahotu genocida nad Židovima, koji je zauzeo gotovo svu pozornost, što su kasnije u velikoj mjeri podržali komunisti, da se ne zapaze zločini njihovi i njihovih drugova.

Autori znaju da je njihov posao pionirski i stoga inzistiraju na tome da njihov zbornik želi odgovoriti:

- *dužnosti znanstvenika*, jer se radi o povijesti ovog stoljeća, ne samo Europe, nego četiriju kontinenata; i jer povjesničar ne govori u ime nevinih, mrtvih usta, nego konstatira strahote i nastoji im proniknuti uzroke;

- *dužnosti kolektivnog pamćenja i poštivanja milijuna nevinih, najčešće anonimnih žrtava*.

I na koncu, zbornik bitno *revidira* znanje Zapada o povijesti ovog stoljeća, premda svi arhivi nisu otvoreni.²⁴ Stoga je komparativna analiza

¹⁹ Hrvati i Bošnjaci-muslimani s ustaškim zločinima u II. svjetskom ratu. Sjetimo se još šoka u javnosti kad se saznalo za Pakračku Poljanu i Gospić, Ahmiće, Stupni Dol... "Kazane", Grabovicu, Uzdol, Križancevo... (NŠ).

²⁰ Tu je i dio pisaca ove knjige! Tu je do 1954. i veliki povjesničar François Furet koji je trebao napisati uvod za ovu knjigu, ali ga je smrt pretekla u tome 1997. (NŠ).

²¹ Zbog napada na "domovinu revolucije"! (NŠ).

²² Zato i jesu Sovjeti bili među tužiteljima u Nürnbergu! (NŠ).

²³ Fascinacija snagom je česta i velika slabost "intelektualaca"! (NŠ).

²⁴ Neki, kao ruski primjerice nakon što su u prvi mah bili otvoreni, ponovno su zatvoreni! Neki su arhivi ipak još otvoreni, dosta je činjenica izvjesno i povijesna

teška, a nadasve nedostaje onoga što danas i te kako frapira javno mnijenje, a to su slike. Ima ih o zločinima nacista, ali komunistički zločini vršeni su u mraku zaujere i dužnosti potpune šutnje.

5. Rađanje sustava terora

Osim represije, u nastajanju terora kao sustava vladanja, bitnu je ulogu odigrala *djelatna nesnošljivost*. Tako primjerice, Tomski, vođa sovjetskih sindikata 1927. u sindikalnom glasilu *Trud* objašnjava: "Kod nas mogu postojati druge stranke", ali za razliku od Zapada, "kod nas jedna stranka vlada, a sve ostale su u zatvoru." Rađanju sustava pridonijelo je i *oduzimanje građanima prava* na bilo kakvu *odgovornost*, jer samo su "oni" o svemu odlučivali²⁵...

No, autori u svojim analizama nisu mogli mimoći "odgovornost vanjskog svijeta", tj.:

a) komunisti iz čitavog svijeta, koji su svi pljeskali Lenjinu i Staljinu, iako se već od Cilige (1937.) i Köstlera (1938.) štošta sigurno znalo o masovnim zločinima... i tako je bilo sve do 20. kongresa KPSS-a 1956. i Hruščovljeva tajnog izvješća. No,

- ono je obznanjeno samo uskom krugu vrhovnih "drugova",
- ono sve zlo pripisuje osobi Staljina, a ne sustavu,
- ono zločine svodi većinom na zla učinjena "našim drugovima", koja su ipak silno minorna u odnosu na ostalu masu zločina,
- tek 1961. Hruščov govori prvi put o zločinima prema ne-komunistima.

Važnost "tajnog izvješća" je prvenstveno u činjenici da je to prva kritika koja ne dolazi od antikomunista ili žrtava komunizma - kojima se na Zapadu vazda slabo vjerovalo - nego od prvog čovjeka prve Partije!

b) odgovornost brojnih ne-komunista, intelektualaca na Zapadu.²⁶ Njihova kolaboracija sa sustavom vlasti i terora otvara brojna pitanja:

Ne radi li se tu o moralnoj i intelektualnoj sukrovnji u zločinu, i to onih koji nisu bili pod izravnom prisilom sovjetske vlasti i policije?

znanost može otpočeti svoj posao! I ovdje, kod nas, u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini! (NŠ).

²⁵ A dobro se zna da je odgovornost teret, koji nije lako nositi! Nije li tako putem diktature, terora i ne-odgovornosti nastao "novi čovjek"? I nije li on još tu? On, koji se straši slobode i odgovornosti! On, koji se opire svakoj vlasti i obvezi! On, koji je gotovo postao dobrovoljni sluga, pače, rob? (NŠ).

²⁶ Npr. u "Pokretima za mir", koji su svjesno ili nesvjesno tvorili stratešku, odnosno taktičku rezervu Partije (NŠ).

Nisu li zapadni komunisti i intelektualci komunističke zločine nastojali prikazati upravo obratnima, kao da se radi o dobrobiti za čovječanstvo?

Nisu li oni bili potpuna transmisija propagandnog sustava, kojemu je cilj bio sakriti istinu, tj. bijedu, strah i zločin?

Nisu li oni držali da unutar komunizma ne može postojati konflikt između politike i etike?

6. Odakle i zašto komunistički zločini

Ostaje pitanje zašto je komunizam od samog početka u Rusiji, a zatim posvuda u svijetu, usprkos svojoj proklamiranoj ideologiji, postao *sustav zločina i diktature*, a zatim režim/sustav terora? Autori na to pitanje nude najprije jedno "francusko" priznanje:

To je veza revolucije i terora, koju je uvela Francuska revolucija. Robespierre je govorio: "Da bi se kaznilo neprijatelje domovine, dovoljno je utvrditi njihov identitet. Ne radi se o tome, da njih treba kazniti, nego njih valja uništiti!" Tako je začet duh političke nesnošljivosti i klasne mržnje, ideološkoga i političkog fanatizma jakobinaca.

Ali tu je i veza boljševika s tradicijom neslobode i nasilja u Rusiji od Ivana Groznog do Petra Velikog: kmetski/ropski položaj seljaka sve do 1861., stavovi ruskih revolucionara, posebice Nečajevljeva "revolucionarnog katekizma" iz 1869., gdje terorizam i revolucionarno nasilje predstavljaju središte svega.

Tu su i strahote prvoga svjetskog i "totalnog rata", kako ga je nazivao general Ludendorff... kad je nestalo i zadnjeg viteštva i "pravila igre"; kad je nestalo pojedinaca, osobe i kad su vojnici anonimni i zauzdani građani,²⁷ ali zanimljivo je da glavni vođe ruske listopadske revolucije ne sudjeluju u tom ratu: Lenjin, Trocki i Žinovjev su u inozemstvu, Staljin i Kamenjev u izgnanstvu!

Paradoksalno je pritom da se u isto doba javilo i protivljenje nasilju: veljačka revolucija 1917. u velikoj je mjeri proturatna i demokratska po svojim zahtjevima. No, Lenjin je bio taj koji je prvi u krugu II. internacionale zastupao tezu "transformacije imperijalističkog u građanski rat", a to je značilo za njegove sudrugove: "Imamo šanse zauzeti vlast". Stoga on 1917. u svom uspjehu vidi potvrdu svojega, točnije nečajevskog voluntarizma, nasuprot marksističkom determinizmu...

Lenjin je taj koji je uspio nametnuti svojoj Partiji a) vojnu organizaciju urotničke stranke profesionalnih revolucionara "à la

²⁷ Tad se i pojavljuje prvi put "Neznani junak"!

Nečajevo", b) odluku o osvajanju vlasti²⁸ i c) od samog početka, od studenog 1917., odluku o nasilju kao nužnom sredstvu. Tada se još revolucija ne brani, ona je aktivna, ona napada i oslanja se na rusku "kulturu" i tradiciju nasilja i brutalnost i na latentne socijalne tenzije. Lenjin već u siječnju 1918. raspušta prvu u povijesti rusku Konstituantu izabranu općim pravom glasa i naređuje da se puca na njezine pristaše, usprkos činjenici što su boljševici ukinuli smrtnu kaznu!

To je ta prekretna i osnovna odgovornost za prve masovne zločine²⁹ jer "krv zaziva drugu krv", što je flagrantno pokazao građanski rat.

Zatim je, nakon osvajanja, *trebalo zadržati vlast svim sredstvima*, da se ostvari zamišljeni model društva, koji sa stvarnošću tada nema nikakve veze. Zato Trocki 1920. ukazuje na "neumitnost": "Diktatura je neophodna zato što se ne radi o djelomičnim promjenama... već o ukidanju privatnog vlasništva nad proizvodnim sredstvima...", ali "i o samom postojanju buržoazije. Na toj osnovi nije moguć nikakav sporazum, a jedino sila tu može odlučivati. Onaj naime koji želi ostvariti neki cilj ne može odbijati sredstva koja su potrebna za ostvarenje tog cilja."

Lenjin tada pretkazuje seriju revolucija, koje bi trebale uspjeti u Europi i Americi, a nakon što postaje bjelodano da od toga neće biti ništa, SSSR postaje otokom i "brani" se kao "opsjednuta tvrđava Revolucije", a Lenjinova ostvarena ideologija i politika postaju dogmom i "znanstvenom istinom", dok Lenjin sebi i svojoj stranci prisvaja predstavničku ulogu malobrojnoga proletarijata koji je on sam zgazio.³⁰

Tada dva glavna aktera ruske revolucije, Lenjin i Trocki:

- generaliziraju značenje svoje uspjele akcije,

- stvaraju teoriju građanskog rata kao "klasnog rata": za njih je taj rat stalni oblik političke borbe - protiv plemstva, buržoazije, inteligencije, velikog dijela radnika i čitavog seljaštva, a u vrijeme Staljinove Države-Partije protiv čitavog Društva (to su velike čistke iz 1936.-38. koje zahvaćaju sve, pa i komuniste);

- vehementno napadaju njemačkog sociologa Kautskog,³¹ koji zagovara demokraciju, humanost i dijalog, a oni diktaturu, teror i šutnju;

²⁸ Pritom se ne mogu zanemariti uloga, utjecaj i operacionalizacijske sposobnosti Trockoga (NŠ).

²⁹ Kao što je to bilo u Hrvatskoj i u BiH: odgovornost za prve masovne zločine, koji stvaraju osnovu za osвете i eskalacije nasilja je nemjerljiva! (NŠ)

³⁰ I ta se prijevara zatim ponavlja u nizu komunističkih zemalja! (NŠ)

³¹ Od tog loma u II. internacionali oni postaju nepomirljiva "braća i neprijatelji" i od tada datira podvala, kad se komunisti skrivaju iza naziva "socijalizam" i "socijalisti" (NŠ).

- zagovaraju "stalnu revoluciju", koja postaje razlogom stalnog građanskog rata, terora i represije, i tu oni, po svojem ultramilitarizmu, slične na Ludendorfa i njegov "totalni rat": razvija se rječnik rata i mržnje, sve se svodi na dihotomiju "mi" i "neprijatelj" - i tako totalitarni režim ne zna više živjeti bez "neprijatelja", pa kad ih nema, on ih izmišlja;

- Lenjin 1922. sudeći "eserima" otvara vrata nizu kasnijih monstr-procesa: on protivnicima odriče ljudskost, njih se "animalizira"³² i naziva "životinjama". Ta biološka teorija dobiva i svoje jasno rasističko obilježje u Gorkoga, koji 1932. piše: "Klasnu mržnju treba uzgajati kao organsku odbojnost prema neprijatelju kao prema biću niže vrste. Moje je intimno uvjerenje da je neprijatelj jednostavno inferioran, tj. degeneriran ne samo fizički, nego i 'moralno'". Tu i tako nastaje osnova zločinačkoj ideologiji: scijentističkom rasizmu i "socijalnom darvinizmu", koji su osnova zločina protiv čovječnosti kao sredstva vladanja, a koju usavršava Staljin³³ s Kamenjevom, Zinovjevom, Buharinom i drugima.³⁴ Tako se razbuktava "klasna mržnja" i pedagogija mržnje.³⁵

Autori bilježe da se Hitler sam nije bavio represijom, dok Lenjin i Staljin osobno parafiraju liste za strijeljanje. Represija doseže svoj najviši intenzitet 1937.-38., kad se u samo 14 mjeseci u 42 dobro smišljene i organizirane akcije hapsi oko 1,8 milijun ljudi, od kojih je ubijeno njih 690 tisuća.

Sve je to rezultat pedagogije ubijanja. Bez nje ne bi bilo toliko krvnika, jer njih je trebalo "odgojiti, uvjeriti", njima je trebalo "postati jasno", da žrtve nisu ljudi. Tako Višinski tvrdi, da "buržuji nisu ljudi, kulaci nisu ljudi, truli intelektualci nisu ljudi, oni su opasne, bijesne životinje!", a Sartre još 1952. godine piše: "Svi antikomunisti su psi!"

I na koncu, kad u SSSR-u teror počinje privremeno jenjavati kao 1953. nakon Staljinove smrti, sjećanje na nj funkcionira i dugo još paralizira društvo. Tako se stvara sustav *ustrasene, podaničke auto-regulacije*.³⁷

³² Tužitelji, partijski i sudski nazivaju ih "opasnom divljači"... "za odstrel".

³³ Za nas je zanimljivo da je taj gruzijski Oset sam sebi dao konspirativno ime Koba, a to je lik kavkaskog "abreka" tj. hajduka i to je mitologija iz koje je Đugašvili izrastao (NŠ).

³⁴ Koji gotovo svi skončavaju "priznanjima" nepočinjenih zločina, koji su njihova "zadnja usluga Partiji".

³⁵ Tako da pošlje azijski komunisti u svojim aktivnostima imaju i "Dane mržnje".

³⁷ Nije li to slučaj još i danas u mnogim bivšim komunističkim zemljama, pa i u Hrvatskoj i u BiH? (NŠ)

Svi komunistički režimi imali su svoje specifičnosti, zavisno od povijesnog naslijeđa i okružja, ali ove odrednice tvore matricu svih njih, tvrde autori zbornika.

Lenjin je, pri koncu svojega života otkrio Gorkomu neke svoje sumnje i nade. Jednu od njih Gorki je iznio 1924., u povodu Lenjinove smrti: tada je Lenjin, milujući glavu nekog djeteta rekao Gorkom sljedeće: "Naša je generacija dovršila zadaću začuđujuću po svojoj povijesnoj važnosti... Krvavost našeg života, koju su nametnule okolnosti, bit će shvaćena i opraštena. Sve, baš sve će biti shvaćeno!"

II. "SVJETSKA REVOLUCIJA", GRAĐANSKI RAT I TEROR

1. Kominternu u akciji

"Potreba" SSSR-a da ne ostane sam i okružen zahtijevala je širenje revolucije. Lenjin je tražio saveznike isprva u *Europi*, posebice u Njemačkoj, pa u Berlinu, gdje već u siječnju 1919. "spartakovci" Rose Luxemburg i mnogo radikalnijega Karla Liebknechta pokušavaju podići ustanak.

U ožujku 1919. u Mađarskoj Bela Kun diže ustanak i organizira "Trupe terora Revolucionarnog vijeća Vlade" protiv političkih protivnika, s parolom: "U proleterskoj državi samo oni koji rade, imaju pravo na život!"

Uto Lenjin u Moskvi organizira III. internacinalu,³⁸ a već 1920. Kominternu se strukturira kao "Vrhovni stožer svjetske revolucije" i jedinstvena stranka sa sekcijama po državama. Lenjin ne taji da je "Kominternu međunarodna stranka ustanka i diktature proletarijata... jer gotovo u svim zemljama Europe i Amerike klasna borba ulazi u fazu građanskog rata..."; među pravilima za primanje u Kominternu stoji naputak: "KP moraju povremeno poduzimati čišćenje svojih organizacija, da iz njih odstrane kako one koji su u njih ušli iz interesa, tako i sitnoburžujuške elemente".

U ožujku 1921. ponovno se javlja pokušaj komunističkog ustanka u Saskoj, a dvije godine kasnije dolazi do oružane pobune u Hamburgu. Zbog tih ponovljenih neuspjeha u Njemačkoj, Sovjeti pokušavaju s pučem u Estoniji 1920., zatim 1924., i oba puta uz masovni teror. Poslije Estonije, na redu je Bugarska, gdje komunisti kombiniraju individualni teror i pokušaj ustanka.

Neuspjesi u Europi okreću Lenjina i Kominternu Aziji. Tako oni u Kini, već 1924.-25. pokušavaju uz pomoć emisara Kominterne Bo-

³⁸ Kao konkurenciju II., socijalističkoj, internacionali, osnovanoj 1889.

rodina, preko saveza s nacionalistima Čang-Kai Šeka, infiltrirati Kuo-mindang. Čang-Kai-Šek koristi sovjetsku pomoć, ali shvaća da mu komunisti rade o glavi i već 1926. ih u Šangaju i Kantonu uklanja. Komunisti, pak, na nagovor agenta Kominterne (koji pred XV. kongres Boljševičke stranke "trebaju uspjehe"), podižu hazarderski ustanak u Kantonu u travnju 1927., doživljavaju poraz i od tada odustaju od gradova te prebacuju težište djelovanja na ruralnu Kinu.

Tada *sve "sekcije" Kominterne*, tj. nacionalne KP – ilegalne i legalne - u demokratskim zemljama stvaraju tajni "vojni aparat" i povjerenstva:

- taj se aparat u Njemačkoj bori ponajprije protiv socijalista, koje naziva "socio-fašistima" i "socio-izdajicama";

- u Francuskoj tu ulogu vrše "služba reda" KPF i "grupe anti-fašističke obrane", koje organizira Jacques Duclos;

- 1931. Kominternina objavljuje na više jezika knjigu pod naslovom *Oružani ustanak*,⁴⁰ koja analizira neuspjehe navedenih ustanaka i daje upute: tako Kominternina praksom i uputama ne samo opravdava nasilje, tj. svakodnevnu praksu klasne mržnje nego i razrađuje teoriju građanskog rata i terora;

- pripremu "lokalnih" kadrova za pojedine države vrši GRU,⁴¹ tj. IV. uprava Crvene armije, koju je bio ustanovio još Trocki;⁴²

- paralelno, sovjetske službe *infiltriraju se u organizacije ruskih izbjeglica*, organiziraju otmice i atentate u inozemstvu.⁴³

2. Diktatura, kriminalizacija oponenata i represija u Kominterni

Već 1921. na X. kongresu Boljševičke stranke, Lenjin na samome završetku tog skupa predlaže dvije rezolucije, jednu o "jedinstvu Partije", koja bi bila usmjerena protiv grupa tzv. radničke opozicije i "demokratskog centralizma"⁴⁴ te zahtijeva i postiže raspuštanje opozicije. Od tada čeka Feliksa Đeržinskog i *nadzire sve opozicijske pokušaje* u Partiji. Zabranjuje se slobodna diskusija u Partiji, a u kolovozu iste godine zbiva se prva velika partijska čistka, u kojoj je ¼ članstva isključena nakon teških optužaba i glasovanja s "jednostavnim" pitanjem "Kto protiv"?

⁴⁰ Autori koje su generali Ounschlicht, Blücher, maršal Tuhačevski te Ho-Ši-Min.

⁴¹ *Glavnoe Razvedatelnoe Upravenije*.

⁴² Autori bilježe da su još 70-tih godina u njoj, u njezinim "Spec-snaz" jedinicama, mladi kadrovi KP Francuske učili vojne i terorističke vještine!

⁴³ Takvu vanjsku aktivnost političke represivne policije u inozemstvu razvila je "bolje" i šire od drugih komunističkih zemalja upravo "Titova Jugoslavija" (NŠ).

⁴⁴ Šljapnikov, Kolontajeva, Sapronov, Mjasnikov...

Godine 1923. Kominternu otpočinje kampanju "boljševizacije" svih "sekcija" i od tada njezini predstavnici igraju novu veliku ulogu:

- stvaraju se *kadrovska povjerenstva* pod izravnim utjecajem Kominterne i njezinog sekretara za kadrove Meira Trilissera, alias Mihaila Moskvina, visokog dužnosnika GPV-a, koji u "sekcijama" regrutira *obavještajce za SSSR*; ovi katkad i ne znaju da se bave obavještajnim radom u korist GPV-a... do te mjere je pomiješan partijski rad i vjernost "prvoj domovini socijalizma";

- sekcije sastavljaju svoje "crne liste", provode čistke, fizički eliminiraju oponente, prokazuju ih policiji...

U samom SSSR-u 1923. Đeržinski traži da Politbiro obveže članstvo Partije na *prokazivanje svih opozicijskih djelatnosti*. Trocki i "grupa 46-orice" tome se uzalud opiru...⁴⁵ Tako dolazi do kriminalizacije oponentata - stvarnih i izmišljenih - i do terora unutar same Boljševičke stranke, koji autori analiziraju na osnovi svjedočenja i sudbine hrvatskoga komunista Ante Cilige.

Teror se pojačava nakon *Kirovljeva ubojstva* (1934.), tisuće "trockista" odvođe se u logore Vorkute (Daleki sjever), a po logici "obiteljske odgovornosti" supruge i djeca (iznad 12 godina) okrivljenih i pogubljenih oponentata automatski su ubijani. Taj unutarpartijski teror traje od 1937. do 1938., a u njemu je od 492 dužnosnika Kominterne ubijeno njih 133 (27 posto). Teror "logično" zahvaća i "sekcije" Kominterne, u SSR-u i u matičnim zemljama, dok lov na "trockiste" postaje dužnost svih sekcija i čitave Kominterne.⁴⁶

Zanimljivo je, iznose autori, da unutarpartijske oponente *likvidiraju* domaći komunisti i agenti NKVD-a, oni ih često prokazuju policiji, a za vrijeme II. svjetskog rata nacističkim i fašističkim okupatorima. Osim ovih žrtava Kominterne, teror zahvaća i *imigrante* različita porijekla, koji su došli u SSSR: Fince, koji su došli nakon I. svjetskog rata - 20.000 ih je poslano u logore; Armence, zatim

⁴⁵ Tada revolucija počinje "jesti svoju djecu": 1924., na V. kongresu Staljin uklanja Trockoga i na čelo Kominterne postavlja Zinovjeva, ovaj zatim prijeti opoziciji "slamanjem kostiju", ali već 1925. Staljin njemu "lomiti kosti" i zamjenjuje ga Buharinom. Na koncu Zinovjev i Buharin bivaju osuđeni i likvidirani, a Trocki ubijen u izgnanstvu u Meksiku.

⁴⁶ Tako je u Njemačkoj KP u SSSR-u 83 dužnosnika ubijeno, 197 su umrli u logorima, a 200-300 ih je predano Gestapu! Pod optužbom za trockizam i cionizam praktički je uništena KP Palestine. Poljska KP je nakon ruske KP imala najveće gubitke u periodu terora 1934-41.: Kominternu je naime tu KP nastojala iskoristiti da što više oslabi Poljsku kao državu u korist SSSR-a. Tu su na koncu i čistke u KP SHS/Jugoslavije.

sredinom 20-ih godina talijanske i austrijske antifašiste⁴⁷ kao anarhiste, poljske Židove - kojih je oko 40.000 pobijeno ili umrlo u logorima; sve njih se optužuje i osuđuje za "špijunažu".

Teror zahvaća još jednu "kategoriju" građana: *oko dva milijuna sovjetskih građana, ratnih zarobljenika, vlasovaca, civila*, koje su 1945.-47. zapadni saveznici vratili u SSSR.⁴⁸ Najveći dio ih je otpremljen u logore, a kazneni zakonik je tada bio izmijenjen: zarobljenici su automatski kvalificirani kao "izdajnici", iako su često bili zarobljavani zbog dezorganizacije i nesposobnosti Staljina i vojnih šefova na početku rata. U ovu kategoriju spadao je golemi broj zarobljenih stranih vojnika, koji su milom ili silom ratovali na strani Njemačke: Talijani, Rumunji, Mađari, Francuzi, Hrvati...

3. Građanski i "narodno-oslobodilački ratovi"

Autori analiziraju ulogu Kominterne u tim ratovima, a na prvome mjestu dosta objektivno prikazuju "najsimplotičniji primjer", onaj *Jugoslavije*, i taj prikaz ide sve do pokolja na završetku rata i u poraću, gdje se ne iznosi pokolj Hrvata u Sloveniji, već samo Slovenaca i Srba! "Crna knjiga" prikazuje zatim grčki pokret otpora⁴⁹ i *komunistički građanski rat*, koji je 1945.-48. dobivao izdašnu pomoć iz Titove Jugoslavije, Albanije i Bugarske.

Čitavo jedno opsežno poglavlje posvećeno je *španjolskom građanskom ratu*, od pobjede Narodne fronte⁵⁰ 1936. do njegova završetka 1939. Zanimljivo je, da se Staljin u slučaju tog rata "kasno budi"⁵¹ i tek nakon Francova "pronunciamienta"⁵² priznaje Republiku. No, već od rujna 1936. on aktivno radi na osvajanju pozicija: tako manjinska španjolska KP inzistira na ujedinjenju "lijevih snaga",

⁴⁷ Tu je bilo i hrvatskih antifašista iz Istre i Dalmacije. Zanimljivo je ne samo, da ti hrvatski pobunjenici protiv talijanskog fašizma nisu ni uvijek, ni većinom bili komunisti, nego i to da Hrvatska nije ni do danas pokušala svjetskoj znanstvenoj i intelektualnoj javnosti prikazati te antifašističke hrvatske pobune, koje su među prvim antitotalitarnim pokretima u Europi. (NŠ)

⁴⁸ Je li itko istražio, koliko je Hrvata u metežu predaje vojsci u svibnju 1945. predano Sovjetima i skončalo u logorima SSSR-a? (NŠ).

⁴⁹ Koji je bio vrlo raznolik, prepun međusobnih borbi raznih struja, posebice komunista protiv ostalih, te međusobnih izdaja Nijemcima...

⁵⁰ U Narodnoj fronti sastavljenoj od "lijevih" stranaka, što je slabo poznato, bili su snažni socijalisti i anarhisti (ovi potonji nisu imali predstavnika u Las Cortes!), dok su komunisti bili slabija stranka!

⁵¹ André Gide, boraveći tada u SSSR-u, konstatira odsutnost svakog interesa za sudbinu novostvorene španjolske republike.

⁵² Proglasa, odnosno pobune u Maroku, 17. srpnja 1936.

tj. infiltrira se u neke stranke te uspijeva ujediniti Omladinski pokret i Ujedinjenu socijalističku stranku Katalonije.

Sovjetski poklisar Rosenberg "suvereno" sudjeluje na sjednicama Vlade, a Sovjeti šalju u Španjolsku nekoliko tisuća vojnih, političkih i posebice NKVD-ovih i GRV-ovih savjetnika i agenata.⁵³ No, za razliku od ostalih zemalja, koje su oružjem besplatno pomagale Republiku ili Franca, Sovjeti su naplatili španjolskim zlatom i ucjenama raznih vrsta sve oružje koje su prodali republikancima. Tijekom rata sovjetski agenti se posvećuju napose otkrivanju i likvidiranju "trockista" i anarho-sindikalista u Kataloniji, a posebno rade na likvidaciji konkurentskoga POUM-a,⁵⁴ nakon što su na ostavku prisilili predsjednika Vlade Larga Caballera.⁵⁵

III. KOMUNISTI I MEĐUNARODNI TERORIZAM

Autori "Crne knjige" ističu da su 20-ih i 30-ih godina svi komunistički pokušaji dizanja *oružanih ustanaka propali*, dok su 40-ih godina, najprije u uvjetima II. svjetskog rata, a onda i poslije njega komunisti radili na organiziranju *narodno-oslobodilačkih pokreta*, kombiniranih sa strategijom građanskog rat, tj. revolucije, i tako od Francuske pa sve do Dalekog istoka.

Tako je *partizanska i gerilska* taktika dovela do osvajanja vlasti oružanom silom u Jugoslaviji, Kini, Sjevernoj Koreji, Vijetnamu, Kambodži i Kubi.

Nakon II. svjetskog rata Sovjeti su, izdaleka ili neizravno, preko Jugoslavije i Čehoslovačke, pomagali alžirsku pobunu i rat za oslobođenje od Francuske.

Njihova suzdržanost bila je izraženija u odnosu na IRA-u.

Najdjelotvornije je bilo njihovo zauzimanje oko palestinskog terorizma: tu su najviše pomagali i manipulirali pokretom dr. Haddada i s njime Iličem Ramirezom Sanchezom - *Carlosom*, koji je surađivao s Japanskom Crvenom armijom i s Frakcijom Crvene armije (Njemačka), kao i sa službama brojnih komunističkih zemalja.⁵⁶ Sovjeti

⁵³ Po svjedočenju generala Krivickog, šefa NKVD-a za Zapadnu Europu, "od 3.000 *Sovjeta* u Španjolskoj samo je 40-ak njih stvarno sudjelovalo u borbama", a svi drugi su se *infiltrirali* u španjolske državne službe, posebno policijske i vojne.

⁵⁴ Partido Obrero de Unificacion Marxista.

⁵⁵ U tom svrgnuću sudjelovali su ne samo španjolski generali Enrique Lister, El Campesino i La Pasionaria, tj. Dolores Ibaruri, nego i agenti Kominterne, Orlov, Ernö Gerö, André Marty te jedan Hrvat, brat Vladimira Čopića, koji je tada zapovijedao dvama logorima u Kataloniji.

⁵⁶ Uključujući i Jugoslaviju!

su mnogo suzdržanije pomagali Narodnu frontu za oslobođenje Palestine Georgesu Habacha, a najmanje Organizaciju za oslobođenje Palestine Jasera Arafata.

Umjesto zaključka

Hrvatska javnost neće lako doći do stranih izdanja "Crne knjige komunizma", a na hrvatski će prijevod jamačno još dobrobrano čekati. Stoga nam se čini korisnim upozoriti da "naša" neposredna prošlost živo zanima zapadni svijet i da je nesumnjiva kvaliteta ovog zbornika radova 11 autora u sljedećem:

- što autori poštuju postulat pa povjesnik treba više "shvaćati" nego li "suditi": stoga ovaj zbornik nije suđenje, nego nastojanje razumijevanja monstruoznih činjenica i terora kao sustava vlasti, i to s pozicija pluralne demokracije i građanskih sloboda;

- što se autore ne može optužiti za "desnu" pristranost, jer zbornik dolazi od lijevih intelektualaca, od kojih je većina prošla kroz meandre komunizma raznih inačica;

- što je objavljen u "neutralnoj" Francuskoj, zemlji s dominantnim "lijevim" javnim mnijenjem i vrlo konzervativnom KP;

- što se analize, posebice o SSR-u, temelje na novim, do sada neobjavljenim dokumentima;

- što je to u zapadnom svijetu prva, djelomična bilanca komunizma, njegovih masovnih zločina i tragičnog "lanca", koji je skovao: isključenje - eliminacija - eksterminacija...

Množina autora i različitost pristupa ostavlja dojam da je najvažniji iako teško izbježiv nedostatak ove knjige nepostojanje jedinstvene metode (načina izlaganja, raspoloživosti dokumenata...) te činjenica, da su neke zemlje obrađene temeljito (SSSR, Poljska, Češka...), a druge tek površno (ex-SFRJ, Albanija...). Ovaj nedostatak mogao bi biti poticaj da se i u nas - možda u okviru nekoliko multidisciplinarnih, internacionalnih ekipa povijesnika, filozofa, sociologa, kriminologa, viktimologa... - obradi temeljito, na osnovi dokumenata i svjedočenja, razdoblje od 1919. (stvaranje KP), pa do 1990., sa svim specifičnostima "našega" komunizma i njegova terora.

Razmišljajući o toj mogućnosti i nadi/sumnji, da li će se ona htjeti/moći ostvariti, nameće mi se pitanje, koje bih, parafrazirajući Kunderu, postavio svojim sugrađanima: Ne postoji li ozbiljna opasnost da se u našoj, tako razvijenoj, ignoranciji i akulturaciji dogodi, da za razdoblje od posljednjih 57 godina izjavimo slavodobitno i cinično: "Ništa neće biti shvaćeno i ništa neće biti oprošteno"?!

Ne treba li, pred takvom perspektivom, postaviti i niz drugih pitanja: Smijemo li i hoćemo li pristati na to? Zbog samih sebe? Zbog svoje dužnosti pamćenja? Ili zbog naraštaja koji dolazi? Ili barem zbog nevinih žrtava?

THE BLACK BOOK OF COMMUNISM

Summary

An extensive collection of works under the title "The Black Book of Communism" appeared in France last year. In the following supplement the author presents this first attempt of investigating communism as a global system of crime, terror and oppression. Following the book divisions, in the first part he introduces us to the essential features of the character of communistic regimes: beginnings, origin and system of terror, the estimate of their crimes, conspiracy of silence, etc. Then he reveals the project of communistic world revolution and terror as it manifested through the activities of Comintern and in communist civil wars. Finally, he analyzes the question of relations between communism and international terror. The author's aim is to help the Croatian readers, by this cognition, to be better informed about their hushed up recent history and to face successfully the present communistic heritage.